

sequendam cum ordinis naturalis opera, etsi aliqua ratione, nempe spectata officii, finisque proximi honestate, bona, nihil conferant; idcirco mirum videri non debet, si a sanctis illis fide illuminatis, plenisque charitate viris sterilia hujusmodi opera velut vana, inania, atque adeo tanquam nullius momenti ac ponderis censeantur, & tanquam alienius considerationis vel aestimationis indigna reputentur, idque secundum illud ab Augustino Tract. 102. in Joan. opportune memoratum: *Quidquid aliud petitur, præter divinam gratiam, & vere beatam vitam, nihil petitur: non quia nulla omnino res est; sed quia in tantæ rei comparatione, quidquid aliud concupiscitur, nihil est.*

CAPUT XXII.

Hucusque expositam Patrum doctrinam Juri divino credendorum & agendorum consonam esse subjuncto triplici paradigmatè ostenditur. Ex horum singulis corollaria deducuntur ad christianam morum disciplinam, ad commendandum frequens necessariæ orationis studium, salutaremque operum praxim recte, & cum fructu instituendam, eamque adversus perniciofa quedam laxioris morales principia firmandam commodum attinentia.

§. CCXII. **H**oc jam pacto meliori in lumine collocata circa thema præcedens SS. Patrum doctrina; peropportuna porro se offert occasio subjiciendi nonnulla, quæ inde colligi posse videntur sanioris ethicæ documenta, ad rite, utiliterque promovendam christianam morum

morum disciplinam, eamque adversus pernicioſa laxioris moraliſ principia firmendam commodum attinentia. Sequemur autem iſtic propria Cl. Jcti noſtri inſtituta, qui inter Poſitiones: *de nexu, & discrimine Juris divini agendorum cum jure credendorum*, hanc ordine primam ſtatuit: *credenda divinitus revelata eſſe propter agenda &c.* moxque Poſitione altera: *utriuſque juris divini nexum & fructum ſola praxi omnino percipi aſſeverat, cujuſ promovenda gratiæ nonnulla flexanimi nexuſ paradigmata ſubjungit.* Noſ igitur ſecundum hanc ejus normam confirmandæ Patrum doctrinæ gratia, alia quædam utriuſque juris divini nexuſ paradigmata ſubjungenda duximus, opportunis ad ſalutarem operum praxim corollariis illuſtrata. Sit itaque

Paradigma I.

<i>Credenda</i>	propter	<i>Agenda.</i>
Quoniam ex ipſo (Deo) & per ipſum, & cum ipſo ſunt omnia		Ipi gloria in ſæcula. Rom. II. 36.
In ipſo vivimus, movemur, & ſumus Art. 17.		In omnibus honorificetur Deus I. Petri 4. v. II.
Qui operatur omnia in omnibus I. Cor. 12. v. 6.		Omnia in gloriam Dei facite I. Corinth. 10.

§.CCXIII. *Coroll. 1.* Ergo homo chriſtianuſ nequaquam ſatisfacere officio ſuo cenſenduſ eſt, ſi ſola naturali operiſ honeſtate contentuſ, altiſ non aſſurgat, ut omneſ actioneſ ſuaſ ex motivi ſupernaturaliſ impuſſu, puta ex intentione ſaltem virtuali ſiniſ ultimi, diviniæque gloriæ perficere, & omnia ad ſinem charitatiſ, qui Deus eſt, ordinare omni ſtudio, ac contentione fatagat. Hanc

profecto obligationem cuilibet homini, ac cumprimis Christiano cum deliberatione agenti impositam, non solum proxime adducta *juris credendi* motiva suadent; sed & subjuncta *juris agendi* præscripta manifeste demonstrant; præcipue vero illa Apostoli, quam supra adduximus, ad Corinthios sententia, quam præcepti vim habere, ex obvio verborum sensu cum SS. Patribus S. Thomas non solum recte colligit; sed ne porro hujus obligationis vim ad curandam duntaxat operis honestatem, vi cujus actio quodammodo ad Deum ex se ipsa *naturaliter* referatur, restrictam putemus; simul aperte docet, præceptum illud exporrigi ad actum etiam *moralem* & *liberum* voluntatis tendentis in Deum, qui aut operibus jungatur actu, aut præeat intervallo, quo virtus ejus non dissipetur, sed cujus vestigia quodammodo in actionibus se consequentibus resplendeant a) quæ est relatio illa *virtualis explicita ex parte operantis*. Hanc autem nisi omnibus imperatam Apostolus credidisset; profecto non erat, cur omnia cum explicita relatione *in gloriam Dei* facienda urgeret; satis utique fuisset, *ut omnia honeste & secundum ordinem fiant* b) fidelibus semel inculcasse.

§. CCXIV. *Coroll. II.* Ergo spuris merito accensenda illorum laxioris moralis Theologorum sententia, qua

- a) In 2. Dist. 38. Q. 1. Art. 1. ad 4. *Ad hoc*, inquit, quod alicujus actionis finis sit Deus, non oportet, quod agendo illam actionem aliquis de Deo cogitet; - - - sed oportet, quod prius fuerit cogitatio de fine, qui est Deus, & quod ratio actus sequentes in hunc finem ordinaverit, ita quod rectitudo illius ordinationis in actionibus sequentibus salvetur. Deinde vero in 2. Dist. 40. Art. 5. ad 7. Et Opusculo 18. de perfectione Cap. 5. eodem fere modo præceptum Apostoli explicat. Sed de hoc Apostoli testimonio vide, quæ in Tract. de officio hominis erga Deum toto Cap. 2. P. 2. fasce disserimus. b) 1. Cor. 14. v. 40.

qua asseritur homini ad statum gratiæ elevato ad vitium etiam ex parte operantis cavendum satis esse, si operetur propter finem honestum, seu conformiter ad regulas a ratione præscriptas, nec ullo adstringi præcepto, ut motivo supernaturali in agendo ducatur; aut saltem, cum homo & Philosophus sit, & Christianus, secernenda esse opera, quæ Christianum decent, ab iis, quæ Philosopho conveniunt. Hinc paradoxum illud quorundam ratiocinium: *homo agit tanquam Christianus in his functionibus, quæ proprie sunt hominis Christiani, e. g. in suscipiendis vel administrandis Sacramentis, in profitenda fide &c.* Tunc debet agere ex ratione supernaturali; alioquin harum rerum dignitate abuteretur, si ex motivo tantum naturali faceret. In aliis vero, quæ non sunt proprie Christiani, potest non agere ex motivo supernaturali: quia non agit in his tanquam Christianus. Inde vero haustam partem thesim illam a quodam Professore Antissidorensi publice olim defensam, qua asserebatur: *Christianum deliberate agentem non semper esse obligatum ad agendum conformiter fini supernaturali: quia personam Christiani deponere potest in his actionibus, quæ non sunt proprie hominis Christiani.* Sed huic doctrinæ portento tota virium contentione merito se opposuere duo Archiepiscopi, *Senonensis nempe, & Camaracensis* a). Atque ex his demum principiis pullulasse videtur nimis laxa recentiorum quorundam auctorum opinio, novissime etiam a R. P. *Dominico Schram* Benedictino Bantheni adoptata, & in suo *Theologiæ Compendio* b) his verbis expressa: *ut opera nostra, & operans simul a peccato eximantur, non requiritur relatio virtualis explicita in Deum; sed sufficit implicita, sc. quod opus sit honestum ex objecto, & nullis malis*

V 4

circum-

a) In opere inscripto: *Dissertation sur les Bulles contre Bay, ou l'on montre, qu'elles ne sont pas reçues par l'Eglise.* Edit. 1737. b) Tom. II, pag. 75.

circumstantiis, nec ullo malo sine vitietur. *) Haud equidem demirandum auctores illos, quos presso pede secutus est *Schramius*, talia doctrinae monstra obtrudere potuisse, utpote rationi corruptae potius, quam Patrum auctoritati in rebus ad mores spectantibus deferre assuetos a). At religiosum hunc virum relicto Majorum suorum magisterio talibus minorum gentium didascalis discipulum se praebuisse res oppido mira, & tanto viro parum certe digna; praesertim cum in rem suam nihil adeo solidi attulerit, cujus causa iuste recedere potuisset a trita Patrum suorum semita, quam *Paschasios, Radbertos, Remigios, Lanfrancos*, magna olim Benedictini nominis lumina, aliosque, & cum his novissime *Rfs. Bedam Seaverum* Praesulem apud Juvavienses piissimum religiosissime tenuisse jam alibi ostendimus b).

§. CCXV. *Coroll. III.* Ergo non omnes propterea motivo supernaturali, in agendo duci censentur, quod putent & lingua sua exprimant se propter Deum operari. Sunt enim multi, quibus idem, quod in Pharisaïs Christus olim redarguit, applicari non injuria possit. *Hypocritae, bene prophetavit de vobis Isaias dicens: populus hic labiis*

*) Nescio plane, quo consilio actus sit Vir ille doctus ac religiosus ad Dei causam Majorum suorum ingratis tam prompte deserendam: prorsus enim incredibile nobis videtur, ut adductis pro defensione deterioris causae tam proleteriis, saepiusque ex adverso solide convulsis, & elevatis argumentis de doctrinae suae veritate convinci serio ac sincere potuerit. Interim viderit ille, an non hoc suo specimine Friburgensis Recensentis judicium plenius confirmaverit, quod in ejus *Institutiones Juris Eccles.* &c. prolatum est in Nova Bibliotheca Ecclesiastica Friburgensi Fasciculo I. pag. 140.

a) Vide Tract. nostrum de officio hominis erga Deum Part. II. Animadver. ad §. V. b) Ibid. P. II. §. XXXIII.

labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me a). Unde juxta S. Bernardum: *Usitatus Sermo: propter Deum - - - crebro sonat in ore hominum, a quorum corde longe esse probatur b)*. Illud vero illi cumprimis habent, cur merito timeant, qui nimiam præsentis vitæ sollicitudinem, nec non inordinatam, & cum dissipatione spiritus conjunctam ad exteriora negotia effusionem cohibere negligunt, quippe propria nixi industria, neglectoque orationis studio, toto naturæ impetu ad exteriora, puta ad agriculturam, mercaturam, lectionem, studiumque litterarum &c. effunduntur. Horum quippe actiones, nisi animus frequenter se ad intra recolligat, plerumque ex naturali, & humano affectu, nempe aut civilis honestatis, aut alendæ familiæ, aut captandæ benevolentia, aut faciendi quæstus, aut scientiæ comparandæ motivo procedunt, tantoque magis timendum est, ne totum sibi opus natura vendicet, quo quisque magis se in illud præcipitem ferri senserit, utpote temporaliter utile, & consuetis moribus delectabile: quæ enim juvant operationem naturalem, ea plerumque impediunt supernaturalem. Quare nisi anima corruptibili corpore aggravata potentiori ac efficaciori adjutorio super se elevetur, & quod est difficillimum, amorem sui, superbiam & omnem naturalem affectum comprimat, & supernaturali delectatione determinetur; ex motivo naturaliter delectabili operabitur: adeo ut quemadmodum delectatio appetitus sensitivi impedit, ne voluntas sequatur judicium rationis; ita honestas humana, ardor naturalis amicis suis familiarissimis subveniendi, vel absolvendi officii, ad quod quis vel naturaliter, vel ex usu propendet, vel terminandi negotii, aut operis necessarii, & per jucundi, omnem mentis attentionem ad se trahunt, sterilisque remanet divina inspiratio veluti extraneus furculus arbori

a) Math. 15. v. 7. b) Serm. 9. in Psalm. 90.

bori insertus, qui arescit, nisi amputentur connaturales rami, in quos truncus succum propensius transmittit, prout egregie observat *Habertus*.

Quamobrem ad præcavendam omnem hac in re illusionem necesse cumprimis est, ut affectus ille in nobis sit, quem exterius lingua proferimus: neque enim is amore benevolentiae Deum diligere, atque ad ejus gloriam vere, ac sincere opera sua referre censendus est, qui ita quidem in orationibus ingeminat: *sanctificetur nomen tuum*; aut illud: *omnia ad majorem Dei gloriam*, frequenter in ore habet, ut tamen non tangatur interiorius, cum ejus honorem lædi viderit, nec ad se pertinere putet, si alii Deum seu vereantur, seu contemnant, aut si indifferenter, nedum delectabiliter audiat linguam maledicam, detrahentem, vel impudicam &c. imo si ipsemet peccata levia, nedum gravia parum curet, quin ea facile committat, cupiditates refrænare negligat, & universim mores suos, vitæque rationem ad Evangelii normam componere pro virili non contendat. Qui enim hujusmodi sunt, tantum abest, ut se motivo supernaturali in agendo duci confidere possint, quod potius timere jure debeant: se ex eorum esse numero, de quibus dictum: *Dilixerunt Deum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei a), non est in ore eorum veritas b),*

Para-

a) Psal. 77. 36. b) Psal. 5. v. 10.

Paradigma II.

Credenda	propter	Agenda.
<p><i>Præsumentes de se, & in virtute sua gloriantes humilias.</i></p>	<p>Qui gloriatur, in Domino gloriatur. 1. Cor. 1. v. 31.</p>	
<p><i>Gratia estis salvati per fidem & hoc non ex vobis, Dei enim donum est, non ex operibus - -</i></p>	<p>ut ne quis gloriatur. Eph. 2. v. 8. & 9.</p>	
<p><i>Quis te discernit? quid aurem habes, quod non accepisti? si autem accepisti; - - -</i></p>	<p>Quid gloriaris, quasi non acceperis? 1. Cor. 4. & ideo: soli Deo honor & gloria 1. Tim. 1. v. 7.</p>	

§. CCXVI. Coroll. I. Ergo in negotio cum primis salutis nihil naturæ virtuti, nihil propriæ industriæ, vel conatibus nostris, sed juxta S. Cyprianum ab Augustino laudatum, totum Deo tribuendum a): quia ejusdem S. Doctoris judicio: tutiores nos novimus, si totum Deo demus b): Quod explicans Cardinalis Toletus: Augustinus inquit, existimat totum esse gratiæ: quia Deus facit hominem cooperari, & determinat arbitrium hominis, quia dat, ut velle possit, & facit velle c). Istud vero quidam sequioris ævi Theologi haud satis considerantes a vero Christianæ humilitatis Spiritu exciderunt, dum contra jus credendorum, & agendorum proximo paradigmate expressum, superba Pelagianæ arrogantæ figmenta obtrudere, atque non sine manifesto summi in moribus scandali periculo dogmatizare veriti non sunt: in opere salutari

a) S. Cyprianus in expositione orationis Dominicæ a S. Augustino loc. mox citando laudatus. b) Lib. de dono persever. Cap. 6. c) Annot. 4, in Cap. II, ad Rom.

salutari libero arbitrio propriam industriam, laudemque suam esse servandam. Si quis gloriatur de sola cooperatione libera, per suum arbitrium ad actum bonum, hunc non fore insipientem, sed veridicum a). Gloriari posse hominem, non quidem in se solo, sed tum in Domino, tum deinde in se: quia cum adiutorio gratiæ consenserit, & cooperatus fuerit Domino b). Adeo namque verum est, quod jam olim de sui ævi inquietis, ut ait, Spiritibus S. Gregorius Mag. notavit: qui veritatis discipuli esse humiliter negligunt, magistri erroris fiunt c). An non enim similia Pelagius docuit? quem S. Augustinus ita locutum refert: in voluntate, & opere bono laudem (proinde & gloriam) esse & hominis & Dei d). At contra S. Doctor constanter inculcabat: in nullo gloriandum, quoniam nostrum nihil est e): tutiores nos vivere si totum Deo demus, non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus f): quia teste S. Gregorio Mag. suis contra Deum donis pugnat, qui accepta dona sibi (etiam solum ex parte) arrogat g).

§. CCXVII. Corollar. II. Ergo libera hominis voluntas per gratiam excitata, & adjuva, operis salutaris & meritorii causa dici partialis nequit; quamvis cæteroque active, & libere ad illud concurrat: neque enim, ut Augustinus ait, & hoc ita fit in nobis, tanquam nihil facientibus nobis h). At quoniam ex eodem S. Doctore: agit omnipotens in cordibus hominum motum voluntatis eorum i); ipseque facere dicitur, quod, ut faciamus, facit k): imo tantum præstat voluntatibus nostris gratia Salvatoris, ut

quæ

- a) Auctore & locis apud Petrum Tamburini Dissertatione jam sæpe laudata p. 76. citatis. b) Valentia in Commentariis Theol. Tom. 2. Diss. 8. Quæst. 3. c) Lib. 4. Moral. Cap. 17. d) Lib. de gratia Christi Cap. 4. e) Id. velut a S. Cypriano dictum refert L. 4. contra duas Epistol. Pelagian. f) Loco supra sub Lit. b) cit. g) L. 9. Moral. Cap. 1. h) Epist. 194. alias 105. i) L. de grat. & lib. arbitr. Cap. 21. k) Epist. cit.

qui Spiritu Dei aguntur, agere vix intelligantur a): inde manifestum est, atque palpabile, voluntatem hominis *causam partialem* operis meritorii dici omnino non posse. De ratione enim causæ partialis est, ut alteram adjuvet, ejusque efficaciam propriam adjungat. Istud vero, cum de voluntate cum gratia concurrente asserere Catholicorum nemo ausit: inde patet, quam merito in Congregatione 35. de auxiliis explosi sint, qui ex præpostere intellectis Apostoli verbis: *non ego, sed gratia Dei mecum*, duas partiales boni operis causas, gratiam scil. & voluntatem distinguebant, neutiquam assecuti vim verborum ejusdem Apostoli, *quid habes, quod non accepisti*. — *Deus est, qui operatur in nobis velle & perficere*; ut proinde cum S. Cypriano Augustinus rectissime admonuerit: *totum Deo dandum*, etiam ipsa justii merita, & *non illi ex parte, & nobis ex parte*: quia ut idem S. D. ait: *cum Deus coronat merita nostra nihil aliud coronat, quam munera sua*. — — *Nec ideo, quia non meritis datur* (vita æterna) *sed quia data sunt & ipsa merita, quibus datur b)*. Et rursus: *sine ulla, inquit, dubitatione confitendum est, ideo gratiam vitam æternam vocari, quia his meritis redditur, quæ gratia contulit homini c)*. De hoc plura Exim. Gazzaniga d).

§. CCXVIII. Corollar. III. Ergo quamvis ex bonis operibus fiducia nascatur in Deum juxta illud S. Joannis: *si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum e)*; imo tamen si fiducia in operibus vere bonis *absolute* poni cum Psalte, f) & Apostolo g) possit; ita ut fidenter cum S. Augustino dicere quisque sibi bene conscius valeat: *feci, quod jussisti, imple quod*
pro-

a) Lib. de gestis Pelagii C. 3. b) Epist. cit. c) Lib. de corrept. & grat. Cap. 15. d) Diss. II. Cap. 4. de gratiæ necessitate ad singulos adus n. 160. e) I Joan. 3. v. 21. f) Psalm. 17. v. 21. 25. g) 2. Tim. 4. v. 8.

promisisti: in praxi tamen multis de causis fiduciam in bonis operibus nostris ponendam non esse docet ab Ecclesia præscripta orandi formula: Deus, qui conspicis, quia ex nulla nostra actione confidimus.

Nec immerito. Nam 1) haud satis nobis constat, an opera nostra in Deo sint facta, & ex recta intentione procedant? (§. CXCV.) teste enim S. Gregorio: *sæpe opus nostrum causa est damnationis, quod putatur esse profectus virtutis.* 2).

Nullum opus meritorium est, nisi sit supernaturale, & ex Spiritus sancti motione procedat: atqui vero absque speciali Dei revelatione certo scire nemo potest, an Spiritu Dei moveatur: *nescit enim homo, utrum amore, aut odio dignus sit a).* Quis ergo in praxi in bonis operibus fiduciam ponat? 3) Adeo frequentes sunt lapsus nostri, ut veniam petere videatur tota nostra iustitia, meritoque timendum sit, ne Deus nos projiciat a facie sua, & *Spiritum sanctum suum auferat a nobis, ac efficacia retrahat auxilia, sine quibus nemo perseverat. Credendum enim est, inquit S. Augustinus, quosdam - - non accepto dono perseverandi usque in finem, in fide, quæ per dilectionem operatur, incipere vivere, & aliquamdiu fideliter & juste vivere, & postea cadere, neque de hac vita, priusquam id contingat auferri b).* Unde monet Apostolus, *cum metu & tremore salutem nostram operari.* *) Demum ideo in praxi fiducia in bonis operibus ponenda non

a) Lib. de corrept. & grat. C. 13. b) Homil. 3. in illud: *elevatorum est cor ejus (Oziæ).* 2. Paralip. C. 26.

*) S. Augustinus Lib. de dono persever. Cap. 22. methodum utiliter prædicandi Mysterium Prædestinationis tradens, ferendum non esse dicit, qui prædestinationem sic prædicaret: *si qui jam obeditis, sed si prædestinati non estis; subtrahentur obediendi vires, ut obedire cessetis: hoc enim dicere inquit, quid aliud videtur esse, quam maledicere,*
aut

non est: quia semper periculum subest, ne propterea inflemur, goriemurque in nobis instar Evangelici Pharisæi Luc. 18. Namque ex S. Chrysolomo: *nihil perinde gignit superbiam, ut bona conscientia, nisi advigilemus. Unde & Christus sciens, quod post benefacta nos hic moribus adoritur, dicebat discipulis: cum feceritis omnia, dicite, quia servi inutiles sumus. Quando ergo nihil arbitramur operatos egregium, amplius etiam ob talem meremur affectum, quam propter opera ipsa, quæ facimus a*). Quid ita? quia nempe juxta S. Gregorium: *Sanctus vir, omne virtutis nostræ meritum esse vitium conspicit, si ab æterno arbitrio stricte judicetur b*). Hinc illud S. Augustini: *Væ! etiam laudabili vitæ hominum, si remota misericordia (Deus) discutiatur eam. Atque ex his nullo negotio conciliare licebit, quæ sibi in speciem adversari videntur tum Scripturæ, tum SS. Patrum testimonia, ubi sermo est de merito, operumque bonorum fiducia.*

Para-

aut mala aliquo modo prophetare? Hunc autem loquendi modum, etsi verissimum, improbissimum tamen dicit: non falso eloquio, sed non salubriter valetudini humanæ infirmitatis apposito. Vult ergo, ut ista non proferantur in secunda persona, quasi in audientium frontem compellantur; sed in tertia tanquam ad absentes dirigantur: si qui jam obediunt, sed in regnum ejus, & gloriam prædestinari non sunt, temporales sunt, nec usque in finem in eadem obedientia permanebunt. - - - Illum etiam modum - - - non existimo sufficere, nisi hoc, vel hujusmodi aliquid addat, ut dicat: vos itaque etiam ipsam obediendi perseverantiam a Patre luminum. - - - sperare debetis, & quotidianis orationibus postulare, atque hoc faciendo confidere, non vos esse a prædestinatione populi ejus alienos: quia etiam hoc ut faciatis, ipse largitur.

a) Lib. 9. Moral. Cap. 1. b) Lib. 9. Confess. Cap. 13.

Paradigma III.

Credenda propter Agenda.

Deus operatur in nobis vel- le & perficere pro bona volun- tate. Philipp. 2. v. 13.	Cum metu & tremore salu- tem vestram operamini. Ibid. v. 12.
---	--

Non est volentis, neque cur- rentis, sed miserentis Dei. Rom. 9.	Oportet semper orare. Luc. 18. vigilate itaque omni tem- pore orantes. Luc. 21.
--	---

§. CCXIX. *Corollar I.* Ergo Deus non solum congruis modis suadet, aut hortatur amicorum more, ut bonum velimus, & operemur, sed ipse operatur in nobis, & velle & perficere, seu ut S. Thomas ait: dat ipsum actum liberum, quem neque prudens Consiliarius, neque Orator disertissimus dare, sed solum expetere possunt. Quid autem ex hoc dogmate colligit Apostolus? An forte, quod nobis opus non sit industria, sed otiosi expectare debeamus, quoad usque Deus sua gratia nos assumat, & ad id, quod bonum est, potentissima sua voluntate trahat? Absit. *Cum metu, & tremore*, inquit, *salutem vestram operamini*; hoc est, *Haberto* interprete, cavete pericula, vigilate, timete eum offendere, ejus auxilium vobis adeo est necessarium & propriae infirmitatis conscii, corda ad eum erigite, in oratione perseverantes; sicut enim iustis volentibus & conantibus gratia non deest, qua mandata Dei possibilis fiant, prout ab Innocent. X. & Alexandro VII. definitum est; ita negligentibus, & de se præsumentibus dicitur: *apprehendite disciplinam nequando irascatur Dominus & pereatis de via justa a)*. Porro juxta S. Bernardum: *Soli in adjutorio altissimi habitant, qui id solum obtinere desiderant, id solum amittere trepidant, sedula circa illud, & sollicita cogitatione versantes* - - -

Beatus

a) Psal. 2. v. 12.

Beatus plane qui sic habitat in adiutorio altissimi; quia in protectione Dei cæli commorabitur. a)

§. CCXX. Corollar. II. Nullus ergo de naturæ viribus, & legis naturalis quantacunque scientia cum Jcto nostro ita confidere debet, ut sine frequentis orationis exercitio, atque præsidio, propriis naturæ viribus legem Dei servare, diuque sine peccato perseverare se posse existimet. Nam ex Augustino: valet quidem liberum arbitrium ad opera bona, si divinitus adjuvetur, quod fit humiliter petendo & faciendo; desertum vero divino adiutorio, qualibet scientia legis excedat, nullomodo habebit justitiæ soliditatem, sed inflationem impie superbiæ, & exitiosum tumorem b) Unde ex eodem S. Doctore, admonentur omnes, ne dona Dei suæ potestati tribuendo, seseque extollendo gravius pereant, quam si nihil operarentur boni quibus dicitur: cum timore & tremore vestram ipsorum salutem operamini. - - - Quare cum timore & tremore, & non potius cum securitate, si Deus operatur? nisi quia propter voluntatem nostram, sine qua bene non possumus operari, citro potest subrepere animo humano, ut quod bene operatur, suum tantummodo existimet, & dicat in abundantia sua non movebor in æternum. Ideo qui in voluntate sua præstiterat decori ejus virtutem, avertit faciem suam ut qui hoc dixerat, fieret conturbatus, quoniam ipsis est ille tumor sanandus doloribus c). Quare idem S. Pater alibi S. Cyprianum laudat docentem: omnia quæ ad mores nostros pertinent, quibus recte vivimus, a Patre nostro, qui in cælis est, esse poscenda, ne de libero præsumentes arbitrio a divina gratia excidamus d), a qua alienum esse affirmat S. Ambrosius, qui aliquid de plenitudine ejus diffusetur, quasi homo auxilio Dei in quadam actionum suarum parte egeat, in quadam

X

autem

a) Serm. I. in Psalm. 90. b) Epist. 89. ad Hilar. c) Lib. de nat. & grat. Cap. 27. d) Epist. 47.

autem non egeat: sitque nullum tempus, nullumque momentum, quod perniciosum illi esse non possit (puta aut pravi finis interventu, aut rectæ intentionis defectu) si ab eo Spiritus sanctus defuerit a). Porro vivificans ille spiritus attrahitur per studium orationis, quam virtualiter continuam esse debere ostendimus in Tractatu de officio hominis erga Deum b). Unde juxta eundem Ambrosium: impense, & frequenter monuit (Christus) orandum; non ut fastidiosa continetur oratio, sed ut (virtualiter) assidua frequenter effundatur c). In omnibus igitur actibus, causis, cogitationibus motibusque adjutor, & protector orandus est: superbum enim est, ut quiddam sibi humana natura præsumat. Ita agebat olim Cœlestinus Pp. Epist. ad Episcopos Galliæ d). Quibus verbis profecto non vult Pontifex eum Massalianis soli orationi vacandum; sed contendit solum orationem omnibus nostris consiliis, & operibus quam creberrime præmittendam; ita quidem, ut juxta S. Benedicti monitum in Prologo S. Regulæ, quid, quid agendum inchoas bonum, a Deo persici instantissima oratione deposcas. *)

§. CCXXI.

- a) Epist. 84. b) Part. II. Cap. I. Vid. etiam notam ad §. X. c) Lib. I. de Abel, & Cain Cap 6. d) Epist. I. contra Massalientes scripta, cujus testimonio utitur Innocent. I ad PP. Concilii Milevit. quæ est inter Epistolas S. Augustini 93.

*) Opportune notat *Calmetus* in Commentario suo in Regulam S. P. Benedicti: cavendum esse, ne quis sequiore sensu hæc verba intelligat, quasi ex nobis ipsis, vel bonum inchoare, vel corda nostra, ut idem S. Pater ait, sanctæ præceptorum obedientiæ præparare possimus. Nam quamvis S. P. Benedictus magnam suæ Regulæ partem ex *Cassiani* institutionibus desumpserit: quia tamen sciebat celebrem hunc Monachorum Institutorem haud satis sibi a Semipelagianorum erroribus cavisse; ideo ne hujus

§. CCXXI. *Corollar. III.* Ergo, si cum timore & tremore salutem operari oportet, falsa prorsus spe deludi convincuntur, qui curam salutis, & conversionem suam differunt aliquando usque ad mortis articulum, ut interim liberius peccent. In quo enim confidunt illi? An in firma, quam sentiunt, voluntate faciendi quandoque, quidquid in se est? At constat ex dictis, quod nemo unquam sine gratia totas vires sic adhibiturus sit. An non peccator totas exerere vires debet, ut jugum cupiditatis, quæ ipsi dominatur, excutiat, ut vitia inverteratæ consuetudinis, quibus constrictus est, debellet, ut pietas palato male affecto ingrata suavis fiat, ut cor adaperiat ad Deum extrema supplicia minitantem, & ideo minus placentem, plus quam se ipsum diligat? Nam ex S. Bernardo: *Qui non placet Deo, non potest illi placere Deus, nisi præveniatur gratiæ suavitate.* Qui sentit ista sibi nunc videri impossibilia, an facilius præstiturus est, cum vis morbi, & acutissimi dolores sensum deprimunt; cum timor febris magis accendendæ, & mortis accersendæ præ nimia animi contentione, avocabit ab omni cura & solitudine?

X 2

Sed

quid hujus in se vitii admisisse videretur, data quavis occasione sedulo in id incumbit, ut & gratiæ vim, ac efficaciam adstruat, & humanæ naturæ imbecillitatem, divinique ad omne opus bonum adjutorii necessitatem palam contestetur. Quo circa mentem suam infra explicans ait: *Timentes Dominum, de bona observantia sua non se reddunt elatos; sed ipsa in se bona non a se posse, sed a Domino fieri existimantes, operantem in se Dominum magnificant, illud cum Propheta dicentes: non nobis Domine, non nobis, sed Nomini tuo da gloriam.* Et C. 4. de Instrumentis honorum operum ait. *Bonum aliquod in se cum viderit, Deo applicet, non sibi; malum vero semper a se factum sciat, & sibi reputeat.* En! ut diligenter caveat S. Benedictus, ne quis Alumnorum suorum in Pelagianorum, aut Semipelagianorum errores impingat, quorum illi honorum operum, hi autem fidei initium viribus naturæ tribuebant.

Sed demus, quod facturus sit, quidquid in se est; quid ad peccatorum remissionem & justificationem heroicus ille voluntatis conatus; cum habere nequeat rationem dispositionis, aut conditionis sine qua non, nisi sit a Spiritu sancto supernaturaliter movente? Absit ergo, ut confidat in naturali voluntatis affectu, quo æternam damnationem summe exhorret; spes ejus sola Dei misericordia nitatur, necesse est. Sed unde illam sibi polliceatur? An quia, sicut Apostolus ignorans fecit, ipse toties vocatus, toties monitus, & semper rebellis? An potius, quia Deus peccatori, nullo excepto, promissit, quod in quacunque die, etiamsi extrema, conversus fuerit, omnium iniquitatum ejus non recordabitur? At promissio illa datur sub conditione, *si conversus fuerit, si pœnitentiam egerit.* Ubi autem exstat promissio, quod in quacunque die etiam extrema, Deus daturus sit gratiam, sine qua, ut fides catholica docet, adultus nec vere converti, nec pœnitentiam agere potest? Tantum enim abest, ut exstat hujusmodi promissio, ut potius Deus sæpissime minetur, se non auditurum clamantes ad se, qui illum vocantem obaudire respuerint. *Iuste enim hæc animadversione plebitur peccator, præsertim usque ad mortem pœnitentiam differens, ut qui noluit pœnitere, cum potuit, non possit, cum voluerit,* inquit S. Augustinus.

Verum supponamus, quod pro certo asserere non possumus, Deum in quacunque die peccatori daturum gratiam, qua quidquid in se est, agere possit ad justificationem consequendam; aliud tamen fiduciam peccatoris elevabit; nempe ex sanioris Theologiæ principiis constat, gratiam sine miraculo non repente, sed successive dumtaxat ad justificationem disponere; quemadmodum nec in ordine naturali remedia salutem corporis subito operantur. Peccator ergo, qui hodie cor suum obduat contra vocem Domini, sperans se in extre-
mis

mis gratia Dei repente convertendum, vana spe deluditur, non secus, ac infirmus, qui spretis salutaribus, & necessariis remediis, mori eligeret hac fiducia, quod illum Deus, sicut Lazarum, & plures alios statim a mortuis revocaret. Subita enim peccatoris immutatio majus miraculum est, quam mortuorum resurrectio: quia præterquam, quod sit contra consuetum operandi modum gratiæ, magis excedit vires naturæ. Ita ex S. Thoma egregie differit piissimus Habertus a).

§. CCXXII. *Corollar. IV.* Ergo duo sunt velut cardines, in quibus tota vitæ christianæ œconomia vertitur: conscientia, seu agnitio propriæ infirmitatis, ut homo nihil de suo naturæ bono, propriisque præsumat viribus. Deinde fiducia in Dei adjutorio, ut totum Deo tribuat, & cum Apostolo fidenter dicat: *omnia possum in eo, qui me confortat* b). Hinc audeat, & animo erigatur; illinc timeat, vigilet & oret. Sicut enim juxta Concilii Trid. doctrinam, *nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito, deque Sacramentorum virtute, & efficacia dubitare debet: sic quilibet dum se ipsum suamque propriam infirmitatem, & indispositionem respicit, de sua gratia formidare, & timere potest* c). Nec est, cur animum quis propterea ab orando despondeat, quod, uti diximus, certo scire nequeat, an oratio sua procedat a Spiritu sancto, consequenter an Deo grata sit, & accepta? Quamvis enim confidere non possimus orationes nostras procedere a Spiritu sancto spectata imbecillitate & indispositione propria; confidere tamen tuto possumus spectata promissione divina. *Securi ergo de pollicitatione ipsius, non deficiamus orando*, inquit Augustinus. *Cum videris*
non

a) Tract. de grat. Cap. 4. §. 7. Huc etiam faciunt, quæ habentur ad finem §. 6. ejusdem Cap. b) Philip. 4. c) Sess. 6. Cap. 9.

non a te remotam deprecationem tuam securus esto: quia non est a te amota misericordia ejus a). Debemus ergo sperare, ut monet S. Thomas, quia Deus fidelis est; non autem videretur esse fidelis, si nos vocaret in societatem filii, & nobis negaret, quantum in ipso est, ea, per qua ad ipsum pervenire possimus. b)

Cui soli honor & gloria c):

- a) In Psal. 65. b) Lect. I. in Cap. I. Epist. I. ad Corinth.
c) I. Tim. I. v. 7.

